

RACE NAAR DE STERREN

UFO'S EN ANDERE MYSTERIES

Race naar de Sterren

UFO'S EN ANDERE MYSTERIES

Jean Thomassen

Opgedragen aan mijn dierbare vriend Dr Jan Best de Vries

© 2021 Jean Thomassen/ Uitgeverij U2pi BV

Titel: Race naar de sterren

Auteur: Jean Thomassen

Omslag: Shividesign © Uitgeverij U2pi BV

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag, www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: JouwBoekdrukkerij.nl

ISBN: 978 94 9324 0575

NUR: 320

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

INHOUD

Voorwoord van Ine Veen	7
Hoofdstuk I: Eindelijk de lucht in	10
Behangers in de wolken	17
Grootste ballon ooit	21
Duiivelse troep	22
Eerste luchtvaartslachtoffers	24
Hoofdstuk II: Van ballon tot vliegtuig	34
Nostradamus van de wetenschap	35
Geschiedenis van het vliegtuig	38
Zweefvliegtuig duizenden jaren oud	41
Vliegtuigen en motoren	44
Miskenning en de elektrische stoel	47
Hoofdstuk III: Fietsenmakers de lucht in	55
Wereldrecord: 12 seconden vliegen	57
Ernstige geschiedvervalsing	62
Terug naar de ballon	66
Luchtrampen	69
Glamour, moord en heldendood	76
Spoorloos verdwenen	85
Hoofdstuk IV: Van bom naar maanraket	92
Malloot bleek geniaal	93
Vader van de ruimtevaart	95
Automotor op buskruit	100
Lanceringen in Nederland	104
Foute SS'er werd Amerikaanse held	105
Pikzwarte bladzijde	108
Gruwelijke experimenten	114
Hoofdstuk V: Leefde Hitler in Zuid-Amerika?	120
De Rattenlijn	123
Operatie Paperclip	128
De Duitse atoombom	130
De Japanse atoombom	134

Hoofdstuk VI: UFO's en vliegende schotels	139
Wat zien we eigenlijk?	145
Vliegende schotels	151
Roswell mysterie	152
Luchtmacht ziet ze vliegen	154
Top Secret: Hans Kammler	159
Onzichtbare Miethe	167
Atoombom op vliegende schotel	171
Zijn er nog vliegende schotels?	175
Hoofdstuk VII: Voor het eerst in het heelal	180
De gevaren van de ruimte	183
Urine als drinkwater	187
Eerste mens in de ruimte	188
Oeps, Hermann vergeten	192
Bedrog Koningin Juliana	194
Hoofdstuk VIII: Op weg naar de maan	203
Geen koeien op de maan	205
Apollo, trauma of triomf?	206
Maanlanding nep?	209
Zien astronauten spoken?	215
Hoofdstuk IX: Race naar de sterren	221
Pluto afgedankt!	228
Ruimtepuin voor 1,7 miljoen	231
Meten is weten	238
Het heelal	239
Buitenaards bezoek en antwoord uit het heelal	244
Bijlagen:	251
Literatuur:	259

VOORWOORD

In 1973 bezocht ik, na filmopnamen op de Scheveningse Pier met de crew van Bruce Lee, het bijna lege atelier van een wereldvreemde, straatarme jongeman die mij zo nodig wilde portretteren, na het zien van een groot artikel met glamourfoto over mij in *De Telegraaf*. Hij wilde die foto graag hebben en benaderde de bekende journalist Henk van der Meijden die mij alle fanmail en zijn brief doorstuurde. Ik maakte die middag voor het eerst kennis met een uniek en gedreven mens die wonderlijke schilderijen maakte, maar geen idee had hoe je die onder de aandacht van het publiek moest brengen. Ik heb aan de wieg gestaan van zijn succes en hem zijn eerste tentoonstelling bezorgd. Tineke de Nooij maakte destijds de prachtige tv-documentaire *De schilder en zijn model* over ons en inmiddels zijn we bijna een halve eeuw verder. Terugkijkend is het is leuk dat ik dit talent als eerste herkende. Het absurde realisme van Jean Thomassen werd een begrip en won prijzen in Canada, Bulgarije, Amerika en Duitsland. In 2010 werd hij voor zijn bijdragen aan de Nederlandse schilderkunst benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Een recente jubileumtentoonstelling voor zijn zeventigste verjaardag sloeg in 2019, wat betreft bezoekersaantallen en publiciteit, alle records van Museum Slager in Den Bosch. Tijd om even achterover te leunen ontbreekt. “Ik moet nog zoveel doen, als ik dood ben heb ik alle tijd om uit te rusten”, zegt hij vaak, tv kijken of kranten lezen, doet hij niet. Hij gaat al jaren niet meer op vakantie of uit en gezellig op een terrasje zitten of mensen ontvangen is er ook niet bij. Hij leidt een Spartaans leven en staat iedere nacht om drie uur op en werkt als een bezetene aan zijn schilderijen.

Daarnaast bestaat nog die andere Jean Thomassen, zoals we kunnen lezen in zijn vorig jaar verschenen autobiografie *1900 en gisteren*. Het was zijn 17de boek, want dat doet hij tussendoor ook nog even, schrijven over de meest uiteenlopende onderwerpen zoals: zwendel in de antiekhandel, spoken en geestverschijningen, de Holocaust, de geschiedenis van Blues en rock-'n-roll, kunstgeschiedenis, Egyptologie, het ontstaan van de eerste mens, het evangelie van het kwaad en biografieën over ballerina's zoals Anna Pavlova en mijzelf.

Het is mij een genoegen zijn nieuwste boek nog aan u te kunnen en mogen introduceren. Het beschrijft de fascinerende geschiedenis van die eeuwenoude droom van de mens om als een vogel in de lucht te kunnen vliegen. Alles wat u kunt bedenken passeert de revue, van de eerste luchtballon tot en met vliegende schotels, die echt blijken te bestaan. Ruim achttien testpiloten moesten hun proefvlucht in zo'n razendsnel ding met de dood bekopen. Aan de hand van ge-

heime CIA-rapporten gunt de schrijver u een kijkje achter de schermen en komt u er achter waarom we er sinds midden jaren zestig niets meer over horen. Ook UFO's worden uitgebreid behandeld en blijken al eeuwen te bestaan en of ze uit de ruimte komen van andere planeten wordt u hier even heel gedetailleerd duidelijk gemaakt.

Gaat de mens erin slagen een reis te maken naar de dichtstbijzijnde ster? U leest het allemaal in dit wonderlijke boek waaruit blijkt dat de wortels van de ruimtevaart in nazi-Duitsland lagen en verbonden zijn met de dood van honderdduizenden gevangenen die als dwangarbeiders aan de eerste ballistische raketten hebben gewerkt en anoniem bij duizenden als ratten stierven. De daarvoor verantwoordelijke SS'ers kregen na de oorlog niet de kogel maar een hoge onderscheiding, want zo gaat dat in de politiek...

Herfst 2020, **Ine Veen**

Voormalig ballerina en actrice Ine Veen, door Jean Thomassen, olieverf x linnen, 80 x 100cm, Amasis Collectie. In 2013 bekroond in Leipzig met een Palm Art Merit Award.

I. EINDELIJK DE LUCHT IN

Niet één hedendaags boek haalt het bij die literaire meesterwerken uit de oudheid. Ze bestaan voor de hedendaagse mens in zeer leesbare eigentijdse bewerkingen. U leert hieruit dat het idee dat de mens zelf zou kunnen vliegen al duizenden jaren oud is. Wij komen het al tegen in Ovidius' *de Metamorfosen*,⁽¹⁾ een onvolprezen literair hoogstandje met wonderlijke verhalen op rijm uit de Griekse mythologie. In de Nederlandse cultuur al eeuwen ingeburgerd dankzij onze eigen Joost van den Vondel (1587-1679), de bekendste 17de -eeuwse toneelschrijver en dichter, die ook nog een kousenwinkel runde in Amsterdam. Hij vertaalde Ovidius bijzondere werk in 1671 al in het Nederlands. Het werd een enorme inspiratiebron voor kunstenaars, want op menig 17de-eeuws schilderij⁽²⁾ kijkt u naar een onderwerp dat werd ontleend aan die wonderlijke *Metamorfosen* en inspirerend waren ze!

Neem nu dat verhaal van Daidalos, een beroemd architect en uitvinder. Hij kwam met zijn zoon Icarus uit Athene, want één van zijn leerlingen, zijn eigen neef, wist hem eens te overtreffen in genialiteit. Dat zinde hem niet en dus vermoordde Daidalos hem. Hij vluchtte vervolgens, samen met zijn zoon Icarus, naar Kreta, waar hij belandde aan het hof van de schatrijke koning Minos. Deze Minos had ruzie met zijn broers over de vraag wie nu de rechtmatige vorst was over het toen machtige Kreta. Hij had daarom de zeegod Poseidon om een teken gevraagd dat hij de rechtmatige koning moest zijn en niemand anders. Poseidon stuurde daarop een witte stier als teken van het koningschap, op voorwaarde dat hij die stier meteen zou offeren. Minos hield echter zijn belofte niet, en Poseidon wreekte zich middels Minos' vrouw. Zij raakte op een dag bijzonder opgewonden van het idee seks te hebben met die prachtige witte stier, want die had even wat meer in stelling te brengen dan haar eigen echtgenoot. Maar ja, seks met een stier gaat dus niet op normale wijze. Daidalos bedacht en vervaardigde dus een houten namaakkoe waarin de koningin naakt kon plaatsnemen op een wijze waarop zij met de stier seks kon hebben en het dier haar kon penetreren. Toen dat wonderwel zou zijn gelukt bleek hare Koninklijke Hoogheid na een tijdje zwanger te zijn. Het toekomstige, afzichtelijke product van deze bestiale vrijpartij, moest natuurlijk uit schaamte verdoezeld worden. Dit misbaksel, de Minotaurus genaamd, werd aanvankelijk gezoogd door zijn moeder, maar leefde later van vers mensenvlees. Hij moet er hebben uitgezien als een gespierde man met een stierenkop. Zo'n griezel die mensenvlees at kon je natuurlijk niet in je paleis huisvesten. Dat was een onhoudbare situatie en daarom werd hij opgesloten in een speciaal voor hem, wederom door Daidalos ontworpen labyrint. Wie er eenmaal binnenstapte,

kon de uitgang in deze doolhof niet meer terugvinden. Regelmatig werden zeven fraaie Atheense jongens en zeven beeldschone meisjes als voedsel het labyrint ingedreven totdat de held Theseus, met hulp van koning Minos' dochter Ariadne, het monster versloeg. Zij verschafte hem een knot gesponnen wol en die draad⁽³⁾ heeft hij afgewikkeld tijdens zijn tocht door het labyrint, zodat hij later de uitgang nog kon terugvinden. De rest van het verhaal, zoals de droevige dood van Theseus is hier verder niet relevant, het gaat ons om die Daidalos.

Na de bouw van het labyrint kwamen hij en zijn zoon Icarus in een lastige situatie. Zij kenden het geheim dat het labyrint bevatte en mochten daarom onder geen beding ooit Minos' koninkrijk verlaten. Omdat Kreta een eiland is en de havens zwaar bewaakt werden, was ontsnappen onmogelijk. Daidalos beseftte dat hij maar op één manier het eiland kon verlaten en dat was vliegend als een vogel. Hij bedacht en construeerde twee paar enorme vogelvleugels van veren die hij met bijenwas aan houten geraamtes had gekleefd. Samen met zijn zoon Icarus waagde hij toen de oversteek van Kreta naar Athene over de Egeïsche Zee. Hij had zijn zoon geadviseerd niet te hoog te vliegen, dus niet te dicht bij de zon. Die zou de was kunnen doen smelten, maar ook niet te laag, vanwege het opspattende water dat de veren nat kon maken. De jeugdige Icarus echter sloeg roekeloos zijn raad in de wind en vloog stoer hoger en hoger. Het felle zonlicht deed zijn werk en de bijenwas smolt langzaam weg en de vleugels vielen uiteen, zodat Icarus in zee stortte. Daidalos zag zijn zoon verzwolgen worden door de golven.⁽⁴⁾ Het zijn schitterende verhalen die na bijna tweeduizend jaar nog tot de verbeelding spreken, vooral die passages over dat vliegen.

Doordat vanaf de 12de eeuw Ovidius in de mode kwam in de rest van Europa, werd zijn werk gelezen door intellectuelen en geestelijken, want laten we niet vergeten dat het gewone volk analfabeet was en zelfs nog nooit een echt boek had gezien, of het moest een Bijbel zijn in een kerk of klooster. De geniale schilder Leonardo da Vinci (1452-1519), een onecht kind van een notaris, moet Ovidius ook hebben gelezen. Veel mensen kennen Leonardo alleen als de maker van het beroemdste schilderij uit het Parijse Louvre, die Mona Lisa.

Het is hoogst vermakelijk om te zien hoe een mensenmassa dagelijks zich verdringt voor dat achter kogelvrij glas verborgen paneel dat honderden miljoenen waard is, terwijl een zaal verder werk van Da Vinci gewoon aan de wand hangt en je dat zo zou kunnen aanraken. Eigenlijk weet bijna niemand iets zinnigs over dit in opdracht geschilderde portret van Lisa Gherardini te melden. Wist u dat het destijds werd geweigerd door opdrachtgever Francesco del Giocondo, omdat hij de gelijkenis niet goed vond? Grappig detail is dat het beroemde portret later

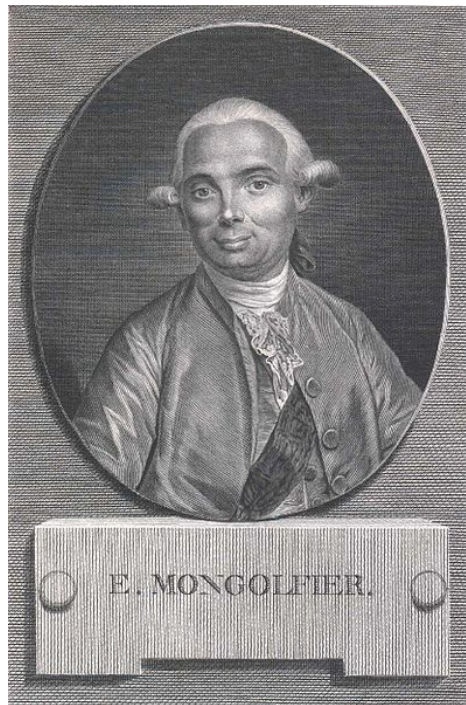
belandde aan de wand van de badkamer van Frans de Eerste, de koning van Frankrijk. Da Vinci heeft het paneel tot aan zijn dood bij zich gehouden en het steeds weer bijgewerkt en overgeschilderd. Door al dat bijwerken is het in zeer slechte conditie en is er door het vele geknoei met nieuwe oliesoorten en overschilderingen veel verloren gegaan van het eens zo fraaie portret van de vrouw die nu geen wenkbrauwen meer heeft. Het is sterk gecraqueleerd en nagedonkerd. Wij weten dit allemaal zo zeker omdat er eigentijdse kopieën van bestaan en die tonen ons een helder en fris portret, met wenkbrauwen. Pikant is dat experts menen dat er nog een tweede Mona Lisa bestaat die ook van de meester moet zijn en waarop ook zijn vingerafdruk in de verf werd teruggevonden. Het is niet verwonderlijk dat de echte Mona Lisa zo is nagedonkerd en gebarsten, want Da Vinci veranderde veel in bestaande werken maar begon ook aan schilderijen die hij nooit afmaakte omdat er zoveel andere dingen waren die hem ook interesseerden. Wij kennen dit genie verder als beeldhouwer, architect, filosoof, ingenieur, uitvinder, anatoom, scheikundige, ja wat eigenlijk niet? Hij is ook de geestelijke vader van onze pantservoertuigen, en... de bedenker van een vliegtuig. We kennen verder ontwerpen voor vleugels waarmee je zou moeten kunnen vliegen, duidelijk geïnspireerd op Ovidius' vertelling en we zijn gelijk weer terug bij af.

Ongeveer 7000 vellen met aantekeningen bleven er van Leonardo de 'homo universalis' bewaard, maar de geruchten over die aantekeningen en schetsen over het vliegen inspireerden eeuwenlang uitvinders, kunstenaars en fantasten. Er waren kundige lieden die eens serieus gingen proberen zulke vleugels te maken waarmee je zou kunnen vliegen. Ze fabriceerden de wonderlijkste variaties op de ideeën van Da Vinci, maar bedachten ook zelf constructies die waren ontleend aan de anatomie van een vogel. Demonstraties van dit soort experimenten vonden altijd plaats in de buurt van kastelen, waar rijke vorsten woonden die dit soort rare ideeën financierden. In de lucht kunnen vliegen was destijds net zoets als nu met een raket naar Mars gaan. Je kon hier eeuwige roem mee oogsten en rijk mee worden. Het was dan ook niet verwonderlijk dat we sinds die tijd regelmatig onder grote belangstelling de één of andere malloot in een weiland zagen hollen, flink klapperend met de wonderlijkste vleugels die met riempjes aan zijn armen waren bevestigd en natuurlijk op een winderige dag. Het resultaat was echt opmerkelijk. Men kwam meestal geen centimeter van de grond, maar het inspireerde weer nieuwe uitvinders en 'briljante' knutselaars. Eeuwen na Da Vinci's dood waren mensen actief die probeerden te vliegen zoals zij het de vogels zagen doen. Al in 1675 kwam de geleerde Giovanni Borelli (1608-1679) erachter dat de mens nooit als een vogel zou kunnen vliegen omdat zijn armspieren hiervoor

veel te zwak zijn. Maar men wilde de lucht in, dus moesten er andere manieren gevonden worden.

Er waren altijd weer nieuwe denkers en waaghalzen, die niet gehinderd door enige kennis van zaken, totaal vernieuwde vleugels ontwierpen die zouden moeten voldoen aan allerlei schimmige wetten van de zwaartekracht. De redenering waarom het moest kunnen was heel simpel: als een grote albatros (*Diomedea exulans*) met een gewicht variërend tussen de 8 en 12 kilo's, met een lengte van 110 centimeters en een vleugelwijdte van 3 meters van de grond kon komen moest dat een simpel mens toch ook lukken? Met de wind mee bereikte dat dier snelheden van wel 150 kilometers per uur. Wat deed men dan verkeerd? Je moest helemaal niet met de wind mee flapperen, maar er juist tegenin en natuurlijk moest er snelheid gemaakt worden, dat deden veel vogels immers ook. Het ging dus duidelijk om de juiste vleugelconstructie en op een hoog punt staan bij flinke wind. Een aantal dappere waaghalzen probeerde het dus maar eens boven een ravijn op een stormachtige dag met de meest geavanceerde vleugels die te bedenken waren.

Jacques Étienne Montgolfier (1745-1795)

Het getuigde van grote moed en alle respect voor deze wonderlijke lieden die als een aangeschoten vogel boven een ravijn omlaag fladderden en... meestal direct tepletter sloegen. Het idee dat een vogel kan vliegen en een mens dat ook moet kunnen bleef de mensheid eeuwenlang bezighouden. Vrij als een vogel in de lucht kunnen zweven, maar hoe zou dat nou toch moeten?

Soms is er maar één briljante inval nodig om de wereld te veranderen. De echte luchtvaart begint goed beschouwd bij de familie Montgolfier in Frankrijk. Helaas is deze bij het grote publiek volslagen onbekend en dat is niet terecht, want als papa Montgolfier de mensheid niet had verrijkt met een leuke papierfabriek in Viladon-les-Annonay, ten zuiden van Lyon, en fanatiek zijn best had gedaan om zestien koters op de wereld te zetten, zou het vast nog lang geduurd hebben voor de mens zou opstijgen van deze aarde door middel van... een simpele ballon.

Stelt u het zich eens voor wat voor een sensatie dat geweest moet zijn! Een wonder van techniek, dat men zomaar als een vogel in de lucht kon zweven zonder daar moeite voor te hoeven doen met nagemaakte vleugels of machines. De mensheid zag voor het eerst een hele grote rare bol langzaam omhoog stijgen doordat men er een vuur onder stookte.

Voor de simpele boerenbevolking moet het een beangstigend spektakel zijn geweest. Sommigen knielden devoot neer en sloegen maar gauw een kruisje en baden tot de Heere God als ze deze enge verschijning waarnamen. Een paar jaar later, toen het wat bekender raakte, werd het een groot spektakel waar tienduizenden mensen op af kwamen.

Wij hebben het allemaal te danken aan die broers Joseph Michel (1740-1810) en Jacques Etiënne Montgolfier (1745-1799) die grote belangstelling hadden voor wetenschap. Het was immers de eeuw waarin grote ontdekkingen werden gedaan en we beroemde geleerden hadden zoals die Antoine Lavoisier,⁽⁵⁾ die onder de guillotine zijn hoofd verloor en voor zijn executie om wat extra tijd vroeg omdat hij nog iets belangrijks wilde noteren.

Het begin van die luchtvaartgeschiedenis ligt hier ergens en is een beetje in nevelen gehuld, want de historici zijn het er helemaal niet over eens hoe dat precies is gegaan en er bestaan verschillende versies van over hoe die ontdekking werd gedaan. Joseph Montgolfier bestudeerde vaak de sterrenhemel en was, zoals velen voor hem, gefascineerd door het idee hoe het toch moest zijn als je van de wolken omlaag kon kijken op de aarde. Dat moest een prachtig uitzicht zijn dat hij zich kon herinneren van het naar beneden kijken staande bovenop een hoge kerktoeren. Je zou in de lucht veel hoger kunnen stijgen en dan misschien wel over

heel Frankrijk kunnen uitkijken. Als dat mogelijk was zou je dus ook omhoog kunnen stijgen naar de sterren en de maan. Wat zou je wel niet ontdekken daar? Maar dan bleef de grote vraag: hoe kom je de lucht in?

Er werd verteld dat de broers opeens het licht zagen bij het zien van een dichtgeknoopt hemd dat te drogen hing bij de open haard en langzaam opbolde. Dat hemd leek door de warme zwarte rook wel omhoog te stijgen. Was dat nou verbeelding wat ze zagen of spookte het soms? Nee, het ding scheen echt te zweven.

Volgens andere auteurs zou het heel anders zijn gegaan en waren het papiersnippers die tot hun verbazing boven de warme lucht van de open haard opstegen en rondansten. Dit zou hen op het idee hebben gebracht dat eens te doen met een zo genoemde Tafetta enveloppe. Dat is het soort enveloppe dat wij ook nog steeds gebruiken, u weet wel zo'n echte ouderwetse witte kleine enveloppe voor een opgevouwen brief.

Ze propten hun vuist in een dergelijke enveloppe en draaiden die vervolgens om met de open kant naar onderen en hielden die boven de rook en wel zo dat hij geen vlam vatte. Het ding steeg op. Ze maakten daaruit op dat de gevormde rook de drijvende kracht moest zijn. Bij nieuwe proeven werden maar eens papieren zakken gebruikt en ook die stegen langzaam op.

Als je meer rook maakte stegen ze sneller, dus dat was de oorzaak van dit geheimzinnige fenomeen: zoveel mogelijk rook produceren! Wat ze niet wisten was dat lucht door verwarming uitzet waardoor de dichtheid afneemt. Warme lucht is lichter dan koude lucht en dat veroorzaakte het opstijgen van die papiersnippers en omgedraaide papieren enveloppen en zakken. Zonder het te beseffen zette de mens hier een historische stap voorwaarts de ruimte in, want met dat simpele idee was de luchtvaart opeens geboren!

Op 22 april 1783 steeg de eerste 'Montgolfière' op in de buurt van Annonay, onder de rook van Lyon. Het ding bereikte een hoogte van 1000 voet (een voet = 30,48 cm) en zweefde ongeveer 900 meters horizontaal voor hij weer op de grond belandde, maar de reden daarvan wist men toen niet, de warme lucht was afgekoeld. Begin juni 1783 gaven de broers een demonstratie voor het publiek. Ze lieten bij Annonay een enorm grote linnen zak, beplakt met papier en geïmpregneerd met aluin, opstijgen met behulp van hete lucht. Die hete lucht werd veroorzaakt door het verbranden van grote bossen stro, lompen, vuilnis en oude schoenen. Het moet een fascinerend tafereel zijn geweest, want men meende dat die vieze zwarte rook, natuurlijk 'Montgolfiergas' gedoopt, de oorzaak was van het opstijgen in plaats van, zoals wij nu weten, de hete lucht. Het werd nauw-

keurig in de geschiedenisboeken vastgelegd dat deze ‘Montgolfière’ tien minuten rondzweefde en een afstand van twee kilometers aflegde. De hoogte die het ballonachtige ding bereikte werd op ongeveer 1828 meters geschat.

Heel leuk natuurlijk, dat gefröbel met een ballon, maar wat kon je daar nou verder mee? Wat was het nut voor de mensheid? Daar zouden geleerden maar eens naar moeten kijken, maar hoe kom je onder hun aandacht? Je zou het aan de koning moeten demonstreren en dan kon men daar gelijk de leden van de Franse Academie van Wetenschappen overtuigen van het belang van deze vondst. Als de koning ernaar zou kijken, kwamen die wetenschappers natuurlijk vanzelf ook.

De schatrijke Jean Baptiste Réveillon,⁽⁶⁾ zag er wel brood in en stelde niet alleen zijn werkplaats beschikbaar, maar kwam ook met een bak geld over de brug. Men kon gebruik maken van een nieuw soort behang en het sprak vanzelf dat de ballon zijn naam zou dragen. Het werd dus Le Réveillon. De man had ontegenzeggelijk gevoel voor publiciteit en marketing. Op 14 juni gaven de broers Montgolfier een demonstratie in Versailles. Tevens hielp Réveillon gelijk ook maar professor Jacques Charles⁽⁷⁾ bij zijn experimenten met een nieuw bedachte variant: de waterstofballon, die dus niet op hete gestookte lucht van vieze vervuilende rotzooi werkte. We volgen de ontwikkeling van de ballon maar even. De volgende test was op 11 september vanuit de tuin van la Folie Titon, het schitterende woonhuis van Réveillon. Meneer Ami Argand,⁽⁸⁾ een specialist op het gebied van verbranding, was daarbij aanwezig en keek met open mond zijn ogen uit naar dit getoonde wonder.

BEHANGERS IN DE WOLKEN

Op 19 september 1783 werd dan eindelijk de gedroomde, historische ballonvaart uitgevoerd in Versailles, in aanwezigheid van koning Lodewijk XVI en Marie Antoinette. Een menigte van naar schatting honderdduizend toeschouwers was komen opdagen om getuige te zijn van dit spektakel. Het voelde ongeveer net zoals de eerste omloop rond de aarde met een raket in onze tijd. Deze allereerste ‘bemande’ ballonvaart was vernoemd naar de Franse vorstin. Aan de ‘La Marie Antoinette’ was een mand bevestigd met de eerste luchtreizigers uit de geschiedenis. Er was gekozen voor een schaap, een eend en een haan. De ballon was azuurblauw en versierd met Franse lelies en gouden zonnen (zie eerdere afbeelding), dat laatste natuurlijk om de koning te paaien. De vlucht duurde acht minuten. Een forse windstoot deed de ballon scheuren en maakte een einde aan de luchtreis van 3,5 kilometers. Al gauw circuleerden er verhalen dat de haan en het

schaap gewond zouden zijn geraakt, maar dat laatste dier stond na de landing in een bos gewoon smakelijk van het stro te eten; de haan en de eend zaten ineengedoken, maar mankeerden ook niets. Niettemin was het experiment geslaagd en succesvol. Het schaap genaamd Montauciel was natuurlijk een bezienswaardigheid geworden en eindigde zijn leven goed verzorgd en vegeeterend in de Koninklijke dierentuin.

Toen kwam natuurlijk dat historische moment van die eerste bemande vlucht uit de geschiedenis met mensen aan boord. Er ontstond een hevige discussie wie daar nu in moesten plaatsnemen. Koning Lodewijk XVI stelde voor twee tot levenslang veroordeelde misdadigers mee te nemen die zo gratie konden verdienen als ze dit overleefden.

De toen zesentwintigjarige Pilatre de Rozier⁽⁹⁾ verzette zich hevig tegen dit plan, stel je nou toch eens voor dat die misdadigers met de eer aan de haal gingen om als eerste mensen in het luchtruim te zweven. Nee, die eer kwam de Franse adel toe, hij stapte toen zelf maar in. Samen met François Laurent markies d'Arlandes steeg hij op 21 november 1783 op vanaf het Château de la Muette, dat beschikte over een geschikte tuin, niet ver van het Bois de Boulogne, een uitstekende plek dus voor dit spektakel. De markies was majoor in het leger en bekleedde een belangrijke functie aan het hof. Ze stookten voortdurend stro om de lucht warm te houden, de ballon moest natuurlijk worden natgehouden met sponsen om te voorkomen dat deze door vuurvonken in brand zou vliegen. De beide adellijke heren werkten zich in het zweet om als eersten bovenaan in hoofdstuk één van de geschiedenis van de vliegende mens genoteerd te worden. Bijna heel Parijs zag, opgetogen en vol verwondering, het verbazingwekkend grote gevaarte opstijgen naar wel 900 meters hoogte. De ovaalvormige ballon was 23 meters hoog, had een diameter van 13 meters, en een inhoud van 2.000 m³. Dit was toch een onvoorstelbaar wonder. De azuurblauwe 'aérostat' had de vorm van een citroen, en was in goud beschilderd met de twaalf tekens van de dierenriem, cijfers en zonnen en guirlandes. De beide mannen konden elkaar vanwege de dikke rook nauwelijks zien.

Met behulp van de wind, kletsnat en zwart van de rook, slaagden zij erin 9 kilometers af te leggen in 25 minuten. Toen een aantal touwen brak raakte d'Arlandes in paniek, maar Rozier hield het hoofd koel. Bij de landing, het gevaarlijkste onderdeel, tussen twee molens over de bolwerken, vloog het stro in brand. Een natte spons bleek niet genoeg. Pilâtre trok vlug zijn jas uit en liep in zijn hemd rond.

De 'Charlière' stijgt op vanuit de tuin van les Tuileriën op 1 december 1783

De jas werd door de omstanders aan stukken getrokken die als souvenirs werden meegenomen. Toen het gevaarlijke en halsbrekende experiment was afgelopen, werd in het Château de la Muette, bewoond door de Dauphin, een officiële akte opgemaakt, ondertekend door onder anderen Benjamin Franklin.⁽¹⁰⁾ Deze beroemde Amerikaan assisteerde sinds 1783 de gebroeders Montgolfier bij de verdere ontwikkeling van hun ballon. Natuurlijk bracht dit soort ontwikkelingen andere onderzoekers ook op een idee en ene Jacques Charles was al bezig met het ontwikkelen van een ballon die werkte op waterstof, ook daar bemoeide Franklin zich mee die in een brief van 9 oktober 1784 het mogelijke gebruik van ballonnen in de Keteloorlog⁽¹¹⁾ onder de aandacht bracht. Hij was dus één der eersten die duidelijk het strategische belang inzag van luchtballonnen in een oorlog.

De al eerder genoemde Jacques Alexandre César Charles (1746-1823) zou de geschiedenis ingaan als de allereerste ballonvaarder die een solovlucht maakte. Die eerste ballonnen waren moeilijk te besturen; ze vatten snel vlam en de landing bleek steeds levensgevaarlijk. De experimenten met de 'Charlière' waren kostbaar en het vullen van de ballon met stikstof kostte veel tijd, dus er moest eens wat anders geprobeerd worden. In 1783 stelde Charles vast dat waterstof veertien keer lichter is dan lucht en fabriceerde een ballon van versterkte zijde, bedekt met rubber, die op 27 augustus 1783 opsteeg tot 914 meters. Deze ballonvaart, gefinancierd door de Academie van Wetenschappen, was opgelaten vanaf het exercitieveld Champ de Mars in Parijs. Op de voorafgaande dag had een langdurige stortbui een einde gemaakt aan de voorstelling. Zesduizend toeschouwers hadden betaald voor een stoel. Zeventien uren later was de ballon met een doorsnee van vier meters eindelijk gevuld met het onbrandbare waterstof, opgewekt door ijzervijlsel en vitriool in tonnen met elkaar in contact te brengen. Het experiment was gebaseerd op de ontdekkingen van Joseph Priestley⁽¹²⁾ en Barthélemy Faujas de Saint-Fond. Charles is het meest bekend vanwege zijn tocht in een waterstofballon, de al eerder genoemde 'Charlière', tien dagen nadat de gebroeders Montgolfier hun eerste bemande vlucht lieten uitvoeren. Zijn idee was volledig anders, Charles gebruikte wat hij noemde 'brandbare lucht'. Het ging hier dus om waterstof, in 1766 ontdekt door de Engelsman Cavendish. Dit gas is lichter dan lucht, waardoor een met waterstof gevulde ballon een stijgkracht ondervindt.

Op 1 december 1783, 's middags om twee uur, was het buiten 4 graden boven nul. Ruim 200.000(!) toeschouwers juichten ondanks het koude weer heel enthousiast, toen de ballonvaarders Charles en Marie-Noël Roberts opstegen vanuit een laan in de Tuilerieën van Parijs voor een nieuwe ballonvaart. In de rieten mand ging natuurlijk champagne mee en wollen dekens tegen de ijzige kou. De vlucht duurde twee uren, maar er stond nauwelijks wind. Ze stegen tot 1800 voet en landden negen mijlen buiten Parijs. Charles' medepassagier stapte uit en toen de boeren, die het gevaarte vasthielden, loslieten, steeg professor Charles in zijn eentje in tien minuten nog op naar een hoogte van naar men schatte 3 kilometers! Hij kreeg pijn in zijn oren, werd bang, maar genoot van het avondlicht en kwam - zoals afgesproken - na 35 minuten weer naar beneden. Charles was de eerste mens die de zon twee keer zag ondergaan, maar maakte nooit weer een vlucht.